

Sygn. akt III KK 334/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Płóciennik (przewodniczący)

SSN Tomasz Artymiuk

SSN Jarosław Matras (sprawozdawca)

Protokolant Elżbieta Wawer

w sprawie **M. S.**

skazanego za czyn z art. 190 a §1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu, w trybie art. 535 § 5 k.p.k.,

w dniu 13 października 2021 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść

od wyroku Sądu Rejonowego w T.

z dnia 18 grudnia 2020 r., sygn. akt II K (...)

na podstawie art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. w zw. z art. 79 § 3 i 4 k.p.k.
w zw. z art. 536 k.p.k. uchyla zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w
T. i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania temu sądowi.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 18 grudnia 2020 r., sygn. akt II K (...), Sąd Rejonowy w T. uznał M. S. za winnego popełnienia występku wyczerpującego dyspozycję art. 190a § 1 k.k. i za to na podstawie art. 190 a §1 k.k. w zw. z art. 37a k.k. w brzmieniu z przed

nowelizacją ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem covid-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2020 r., poz. 568), art. 34 § 1a pkt 1 k.k. art. 35 § 1 k.k. wymierzył oskarżonemu karę roku i 2 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym. Na podstawie art. 41a § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonego zakaz kontaktowania się z pokrzywdzoną W. S. na okres 3 lat, a na podstawie 41a § 1 k.k. zakaz zbliżania się do pokrzywdzonej W. S. na odległość mniejszą niż 50 metrów .

Powyższy wyrok nie został zaskarżony i uprawomocnił się w dniu 29 grudnia 2020 r.

Kasację w tej sprawie złożył Prokurator Generalny zaskarżając powyższy wyrok w części dotyczącej orzeczenia o środku karnym, określonym w art. 41 a § 1 i 4 k.k., w postaci zakazu zbliżania się do pokrzywdzonej, na korzyść oskarżonego M. S.. Podnosząc zarzut rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia przepisów prawa karnego materialnego, a mianowicie art. 43 § 1 k.k. w zw. z art. 39 pkt 2b k.k., polegającego na orzeczeniu wobec M. S. środka karnego w postaci zakazu zbliżania się do pokrzywdzonej na odległość mniejszą niż 50 metrów, bez wskazania okresu obowiązywania tego zakazu, podczas gdy przepis art. 43 § 1 k.k. obliguje do jego orzeczenia na okres od roku do 15 lat, wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Rejonowemu w T. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Niezależnie od oczywistej zasadności podniesionego w kasacji zarzutu naruszenia przepisów prawa karnego materialnego, a mianowicie art. 43 § 1 k.k. w zw. z art. 39 pkt 2b k.k., koniecznym stało się uchylenie w całości wyroku Sądu Rejonowego w T. i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania. Takie rozstrzygnięcie – poza zakresem zaskarżenia kasacją – wynika ze stwierdzenia okoliczności wskazanej w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. w zw. z art. 79 § 3 k.p.k. Bezsporne natomiast jest, że rację ma skarżący, iż przy rozpoznaniu tej sprawy doszło do rażącego uchybienia polegającego na orzeczeniu wobec M. S. środka karnego w postaci zakazu zbliżania się do pokrzywdzonej na odległość

mniej niż 50 metrów bez wskazania okresu obowiązywania tego zakazu, podczas gdy przepis art. 43 § 1 k.k. obliguje do jego orzeczenia na okres od roku do lat 15. Gdyby nie stwierdzone uchybienie z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. uchylenie zaskarżonego wyroku nastąpiłoby tylko w tym zakresie, jaki został wskazany w kasacji Prokuratora Generalnego. Przepis art. 536 k.p.k. obliguje wszakże Sąd Najwyższy do orzekania poza granicami zaskarżenia i podniesionych zarzutów kasacji w sytuacji zaistnienia jednego z wypadków określonych w art. 435, 439 i 455 k.p.k. Dokonując kontroli przez pryzmat uchybień wskazanych w treści art. 439 § 1 k.p.k., trzeba stwierdzić, że w niniejszym postępowaniu, na etapie postępowania przed sądem pierwszej instancji, doszło do naruszenia przepisu art. 79 § 1 pkt 3 i 4 oraz § 3 k.p.k., a tym samym zaistniało uchybienie opisane w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. skutkujące uchyleniem wydanego w tej sprawie wyroku.

W toku postępowania przygotowawczego wobec uzasadnionych wątpliwości co do poczytalności M. S. w chwili dokonywania zarzucanych mu czynów (postanowienie - k. 45 akt) zgodnie z postanowieniem prokuratora z dnia 2 lipca 2019 r. podejrzany został poddany badaniu przez biegłych lekarzy psychiatrów. W aktach sprawy znajduje się pismo datowane na dzień 17 czerwca 2019 r. (k. 68), z którego wynika, że zarządzeniem Przewodniczącego Wydziału Sądu Rejonowego w T. na podstawie art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k. wyznaczono dla podejrzanego M. S. obrońcę z urzędu w osobie adw. B. O.. Z kolei w dniu 5 sierpnia 2019 r. wydana została opinia sądowo-psychiatryczna, z treści, której wynika, że M. S. miał w czasie dokonywania zarzucanych mu czynów zachowaną zdolność do rozpoznania znaczenia czynu oraz pokierowania swoim postępowaniem. Biegli uznali także, że podejrzany może brać udział w toczącym się postępowaniu oraz prowadzić obronę w sposób samodzielny i rozsądny (k. 53-60). Kolejne pismo kierowane przez Sąd Rejonowy w T. do Prokuratury Rejonowej w T. (k. 69) a datowane na dzień 12 sierpnia 2019 r. informuje, że z uwagi na treść opinii psychiatrycznej zarządzeniem Przewodniczącego Wydziału Sądu Rejonowego w T. na podstawie art. 79 § 4 k.p.k. cofnięto wyznaczenie obrońcy podejrzanemu M. S.. W toku czynności zmierzających do rozpoznania sprawy Sąd Najwyższy zwrócił się o nadesłanie odpisu ww. decyzji. (k. 12-16 akt SN). Z nadesłanej kopii dokumentu wynika, że zarządzeniem wydanym na podstawie art. 79 § 4 k.p.k. w sprawie M. S. (sygn. II Kp

(...)) cofnięto wyznaczenie podejrzanemu obrońcy z urzędu ustanowionego zarządzeniem z dnia 24 czerwca 2019 r. Po skierowaniu aktu oskarżenia do Sądu Rejonowego w T. (k. 74) na dwóch pierwszych terminach rozpraw prowadzono postępowanie dowodowe (13 listopada 2019 r. k. 96; 6 grudnia 2019 r. k. 104) oskarżony występował bez pomocy obrońcy, a sąd nie wydał wówczas żadnego postanowienia na podstawie art. 79 § 4 k.p.k. Dopiero na kolejnych terminach oskarżony był już reprezentowany przez obrońcę z urzędu wyznaczonego na podstawie art. 78 § 1 k.p.k. przez Sąd Rejonowy w T. (postanowienie z dnia 17 grudnia 2019 r. – k. 112), przy czym rozprawy te prowadzono w dalszym ciągu.

Przechodząc do analizy prawnej opisanej sytuacji procesowej, należało przypomnieć, że po dniu 30 czerwca 2015 r. zmieniono treść przepisu art. 79 § 4 k.p.k. i od tego 1 lipca 2015 r. to sąd, po dokonaniu oceny opinii biegłych lekarzy psychiatrów i uznaniu, iż jest ona uzasadniona, orzeka, że udział obrońcy oskarżonego nie jest obowiązkowy. Dopiero po stwierdzeniu przez sąd, że udział nie jest obowiązkowy, prezes sądu albo sąd zwalnia obrońcę wyznaczonego z urzędu z jego obowiązków, chyba, że zachodzą inne okoliczności, by oskarżony miał obrońcę z urzędu. Redakcja tego przepisu nie pozostawia wątpliwości, że musi w tym zakresie zostać wydane postanowienie sądu ("sąd orzeka"), co jest zresztą oczywiste, skoro w przepisie tym położono nacisk na ocenę zasadności opinii biegłych (por. np. wyroki SN: z dnia 16 stycznia 2018 r., V KK 450/17, OSNKW 2018, z. 4, poz. 33; z dnia 5 grudnia 2018 r., V KK 506/17; z dnia 27 lutego 2020 r., III KK 643/19; z dnia 21 kwietnia 2021 r., III KK 114/21). Tymczasem w tej sprawie wydano jedynie zarządzenie prezesa sądu, co nie spełnia wymogu z art. 79 § 4 k.p.k. (por. w tym zakresie wyrok SN z dnia 16 stycznia 2018 r., V KK 450/17). Zatem, stosownie do treści art. 79 § 3 k.p.k. oskarżony w toku rozprawy musiał mieć obrońcę, a jego brak na początkowym etapie rozpoznania sprawy przez sąd stanowił o zaistnieniu tzw. bezwzględnego powodu odwoławczego z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. w zw. z art. 79 § 3 k.p.k.

Powyższe, jak wspomniano już na wstępie, skutkować musiało uchyleniem wyroku Sądu Rejonowego T. bez badania wpływu uchybienia na treść tego wyroku (art. 439 § 1 k.p.k. *in principio*). Konsekwencją jest konieczność ponownego rozpoznania sprawy przez ten sąd, przy czym w toku tego postępowania sąd – jeśli

uznaje opinię psychiatryczną za uzasadnioną i nie budzącą wątpliwości, to winien wydać postanowienie o tym, że udział obrońcy z urzędu (ustanowionego w tej sprawie na etapie postępowania przygotowawczego) nie jest obligatoryjny; wówczas prezes sądu może wydać stosowane zarządzenie o zwolnieniu obrońcy z urzędu.